

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»)

студентки 4 курсу 42 групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

Напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Ярмолки Юлії Миколаївни

Керівник:

доктор педагогічних наук,
професор С. В. Лісова

Рецензент: доктор педагогічних наук,
Доцент Уманського державного
педагогічного університету імені Павла
Тичини
І.О. Білецька

м. Житомир – 2015 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Аналіз базових понять та категорій дослідження	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Сутність соціального досвіду та його вплив на соціалізацію особистості	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Вікові, індивідуальні та професійні особливості формування соціального досвіду	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до першого розділу.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Програма емпіричного дослідження процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Дослідження динаміки процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Програма розвитку позитивного соціального досвіду як фактору професійності майбутніх соціальних педагогів	Ошибка! Закладка не определена.
2.4. Специфіка організації охорони праці в навчально-освітніх закладах	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до другого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	9
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний вектор розвитку як вищої освіти, так і суспільства в цілому передбачає необхідність усвідомлення навколишнього світу і себе в ньому як нерозривну частину дійсності, що виражена в сукупності людського суспільства та навколишнього середовища, психологічного, біологічного, духовного аспектів існування. Таким чином, істотною є необхідність формування досвіду індивіда щодо усвідомлення соціального середовища як в історичному, так і в сучасному аспектах, необхідність розвитку соціального досвіду людини, що є обов'язковою умовою формування повноцінної особистості і громадянина.

Вданий час існує необхідність уякісній підготовці фахівців у сфері соціально-педагогічної діяльності та формуванні їх особистісно-професійних якостей. В умовах процесів реформування вищої професійної освіти велика увага приділяється особистості професіонала,

його особливостям і особистісним характеристикам. У світлі цих вимог особливої актуальності набувають проблеми формування у студентів соціально-професійної компетентності і готовності до професійної діяльності в сучасних соціально-економічних умовах, які набуваються безпосередньо через особистісний соціальний досвід. У процесі професійної підготовки повинні бути не тільки отримані різні знання, а й сформовані вміння та навички, які дозволили б випускникам вузу швидко включатися в професійну діяльність і успішно її виконувати. Основним стають здатності самостійно думати, приймати непрості рішення, вільно орієнтуватися в потоці інформації, використовуючи для цього можливості сучасної техніки та сучасних інформаційних технологій. Пріоритетною є орієнтація освіти на придбання студентами системи знань, умінь і навичок, а на становлення готовності і здатності до вирішення різноманітних завдань у

взаємодіїз навколишнімсоціальним світом, які формуються через власний соціальний досвід майбутнього фахівця.

Процес формування соціального досвіду у різних аспектах досліджували філософи, педагоги, психологи В. Абраменкова, І. Кант, І. Кон, М. Мід, В. Москаленко, А. Мудрик, О. Кононко, І.Печенко та інші. Незважаючи на певну теоретичну і методичну розробленість зазначених питань, один з найвагоміших аспектів проблеми формування соціального досвіду, соціально-педагогічний, залишається недостатньо дослідженим. Саме тому темою нашого дослідження було обрано «Динаміка формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів».

Об'єкт дослідження – соціальний досвід майбутніх соціальних педагогів.

Предмет дослідження – динаміка процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів.

Мета дослідження – дослідити динаміку процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати соціальний досвід як наукову категорію та виявити його вікові, індивідуальні та професійні особливості формування.
2. Дослідити динаміку процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів.
3. Розробити програму розвитку позитивного соціального досвіду як фактору професійності майбутніх соціальних педагогів.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження було використано аналіз наукових джерел, анкетування, тестування, статистичні методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі ЖДУ імені Івана Франка.

Теоретичне значення дослідження: розроблено й обґрунтовано програму розвитку позитивного соціального досвіду як фактору професійності майбутніх соціальних педагогів.

Практичне значення дослідження: проведено емпіричне дослідження динаміки процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів в процесі їх фахової підготовки.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Робота викладена на 80 сторінках друкованого тексту та 5 сторінках додатків.

ВИСНОВКИ

Опираючись на результати теоретичного та емпіричного досліджень, за результатами бакалаврської роботи ми прийшли до наступних висновків:

1. Процес набуття соціальної компетентності через формування соціального досвіду є основою явища соціалізації особистості, оскільки набуття соціального досвіду є одним із двох ключових елементів процесу соціалізації та її показником. Формування соціального досвіду – поступовий процес, який відбувається у три стадії (інтеріоризації, ідентифікації, екстеріоризації). Також соціальний досвід – складне поліелементарне явище, основні елементи якого згруповані у соціально-когнітивний, емоційно-ціннісний та комунікативний компоненти. Окрім цього, процес формування соціального досвіду особистості багато в чому залежить від вікових, індивідуальних та професійних особливостей особистості.

Формування соціального досвіду – акумулятивний процес, у ході якого накопичуються соціальні знання, навички та якості особистості, тобто соціальні компетенції. В залежності від індивідуального вибору особистості, сучасні науковці виділяють дві моделі формування соціального досвіду: модель підкорення та модель інтересу. У процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів важливим є збалансоване поєднання цих моделей з подальшим домінуванням моделі інтересу. Ускладненням процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів є значна кількість їх професійних та особистісних ролей. Однак, формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів ускладнюється рядом причин, серед яких орієнтир на досягнення гуманістичного ідеалу та важкість розділення особистих та професійних компетенцій у процесі набуття соціального досвіду. Відповідно, в процесі набуття соціального досвіду, майбутні соціальні педагоги повинні набути цілий ряд різнонаправлених соціальних компетенцій комунікативних, гностичних, організаторських, аналітичних, оціночних, рефлексивних та інших.

2. Емпіричне дослідження динаміки процесу формування соціального досвіду майбутніх соціальних педагогів, проводилось, відповідно до затвердженої програми, на базі соціально-психологічного факультету ЖДУ імені Івана Франка. Нами було опитано 60 студентів першого, другого, третього, четвертого, п'ятого та шостого курсів за методиками «Вивчення соціально-комунікативної компетентності» та «КОС» для виявлення змін у ключових показниках їх соціального досвіду: соціально-комунікаційній, комунікаційній та організаційній компетентності.

За результатами дослідження ми прийшли до висновків, що процес професійної підготовки у вузі позитивно впливає на динаміку рівня соціальної компетентності майбутніх соціальних педагогів, яка є ключовим показником рівня набуття ними соціального досвіду. В першу чергу, окрім власне професійних компетенцій, майбутні соціальні педагоги набувають досвіду сфері соціальної взаємодії, організаційних та комунікативних навичок. Також в процесі емпіричного дослідження з'ясовано, що у них знижується рівень прагнення до конформності, орієнтації на уникнення невдач, зростає загальний рівень їх соціально-комунікативної компетентності. Тобто, можна стверджувати, що гіпотеза емпіричного дослідження була підтверджена.

3. На основі отриманих результатів дослідження нами розроблено програму підвищення рівня соціально-комунікативної компетентності майбутніх соціальних педагогів як ключового фактору набуття соціального досвіду. Мета програми: підвищення рівня соціально-комунікативної компетентності студентів ВНЗ – майбутніх соціальних педагогів.

Оскільки процес набуття соціального досвіду – це, перш за все, соціально-психологічний процес, то за основу програми нами було взято тренінгову форму роботи. Серія тренінгових занять враховує три ключові напрями формування високого рівня соціально-комунікативної компетентності студентської молоді, а саме: міжособистісне спілкування на рівні партнерської соціальної взаємодії; сенситивність та емпатійність в

процесі набуття соціального досвіду та професійної діяльності; креативність як показник соціально-комунікативного досвіду.

Очікувані результати реалізації програми: підвищення рівня згуртованості студентської групи, покращення стану взаємодії в групі; розвиток особистісних та професійних організаційних та комунікативних навичок; застосування студентами в процесі навчання у ВНЗ та в процесі професійної діяльності творчих та інноваційних форм роботи.

Отже, за результатами роботи можна узагальнити, що гіпотеза нашого бакалаврського дослідження підтвердилась, мети і завдань дослідження було досягнуто.

Проведене дослідження не вичерпує усієї глибини поставленої проблеми. Перспективи подальшої роботи вбачаємо у вивченні ефективності розробленої тренінгової програми.

Список використаних джерел

1. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыты философско-методического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – №4. – С. 19-27.
2. Андреева Г. М. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений / Г. М. Андреева. – [5-е изд., испр. и доп.]. – М. : Аспект Пресс, 2007. – 363 с.
3. Андрееенкова Н. В. Проблема социализации личности / Н. В. Андрееенкова. – М. : Высшая школа, 1970. – 405 с.
4. Асмолов А. В. Психология личности. Культурно-историческое понимание развития человека / А. В. Асмолов. – М. : Смысл, 2010. – 448 с.
5. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах та таблицях. Навчальний посібник / О. В. Безпалько – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
6. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения / М. И. Бобнева. – М.: Наука, 1978. – 310 с.
7. Богданова І. М. Соціальна педагогіка / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
8. Бондырева С. К. Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства / С. К. Бондырева. – М. : Сфера, 2003. – 177 с.
9. Брантова Ф. С. Основные психологические подходы в изучении юности как этапа развития / Ф. С. Брантова. – М.: МАГУ, 2003. – 172 с.
10. Буева Л. П. Человек : деятельность и общение / Л. П. Буева. – М. : Высшая школа, 1977. – 306 с.
11. Галагузова М. А. Социальная педагогика: курс лекций / М. А. Галагузова. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 416 с.
12. Головатый Н. Ф. Социология молодежи / Н. Ф. Головатый – К. : Академія, 1999. – 264 с.

13. Гордин Л. Ю. Воспитание и социализация / Л. Ю. Гордин. – М. : Академия, 1997. – 243 с.
14. Горяева Т. Н. Социализация молодежи / Т. Н. Горяева // Аспирант и соискатель. – 2006. – №2. – С. 64.
15. Гущина Т. Ю. Педагогічні аспекти соціалізації особистості / Т. Ю. Гущина // Вісник Національного технічного університету України. – К. : НТУУ «КПІ», 2001. – №11. – С. 60 – 63.
16. Гущина Т. Ю. Соціалізація та соціальна зрілість особистості / Т. Ю. Гущина // Вісник Національного технічного університету України. – К. : НТУУ «КПІ», 2002. – №2. – С. 93 – 99.
17. Донін В. М. Психологія і педагогіка життєтворчості : Навчально-методичний посібник / В. М. Донін. – К. : Центр навчальної літератури. – 1996. – 179 с.
18. Заверико Н. Н. Історико-теоретичний аналіз досліджень проблеми соціалізації особистості : Соціальна педагогіка і адаптивність особистості / Н. Н. Заверико, І. Д. Зверева. – Суми : ВВП Мрія, 1994. – 359 с.
19. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учеб. пособие / И. А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 480 с.
20. Караев А. М. Социализация молодежи: Методологические аспекты исследования / А. М. Караев // Гуманитарные и социально-экономические науки. – 2005. – №3. – С. 124 – 128.
21. Каргапольцева Н. А. Социализация и воспитание личности в образовании: опыт реализации концепции / Н. А. Каргапольцева. – М. : НОЦ РАО, 2002. – 156 с.
22. Коган В. З. Понятие «активности личности» как категория социальной психологии / В. З. Коган // Некоторые проблемы личности : М. : МГУ, 1971. – С. 131 – 145.
23. Коломинский Я. Л. Социальная и педагогическая психология / Я. Л. Коломинский. – К. : Вища школа, 1999. – 230 с.

24. Кон И. С. Социология личности / И. С. Кон. – М. : Воспитание, 1967. – 314 с.
25. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк, Л. Н. Проколієнко. – К. : Радянська школа, 1989. – 608 с.
26. Кривов Ю. И. Проблема социализации подрастающих поколений в зарубежной педагогике / Ю. И. Кривов. – М. : Педагогика, 1992. – 120 с.
27. Кузнецова Л. В. Методика и опыт работы социального педагога / Л. В. Кузнецова. – М. : Пеленг, 2005. – 329 с.
28. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації : європейські абрисы / Н. М. Лавриченко. – К. : Віра інсайт, 2000. – 246 с.
29. Лавриченко Н. М. Проблеми гуманістичного спрямування соціалізації: педагогічні роздуми і нотатки / Н. М. Лавриченко. – К.: «Інсайт-плюс», 2006. – 279 с.
30. Лисовский В. Т. Социология молодежи : Учебник / В. Т. Лисовский. – СПб. : Речь, 1996. – 335 с.
31. Лукашевич М. П. Соціалізація / М. П. Лукашевич. – К. : Просвіта, 1998. – 210 с.
32. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології : Навч-метод посібник / М. П. Лукашевич. – К. : ІЗМЛ, 1999. – 112 с.
33. Лязина Ю. А. Социальные перемещения молодежи в студенчество / Ю. А. Лязина. – М. : «Автор-проект», 2000. – 145 с.
34. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2005. – 269 с.
35. Маркова И. М. Роль культурно-образовательной среды в социализации студентов / И. М. Маркова // Вопросы воспитания. –2008. – №3. – С. 7.
36. Москаленко В. В. Социализация личности / В. В. Москаленко. – К. : Вища школа, 1986. – 242 с.

37. Москаленко В. В. Соціальна психологія : Підручник / В. В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
38. Мудрик А. В. Социализация человека : учеб. пособие для студ. высш. учеб.заведений / А. В. Мудрик. – М. : Академия, 2006 – 304 с.
39. Ольшанский В. Б. Социализация / В. Б. Ольшанский. – М. : Воспитание, 1970. – 162 с.
40. Орбан-Лембрик Л. Є. Соціальна психологія / Л. Є. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
41. Павловский В. В. Ювентология : проект интегративной науки о молодежи / В. В. Павловский. – М. : Академический Проект, 2001. – 96 с.
42. Парыгин В. Д. Социальная психология как наука / В. Д. Парыгин. – М. : Высшая школа, 1997. – 342 с.
43. Райс Ф. И. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. И. Райс. – СПб. : Питер, 2000. – 128 с.
44. Раковская О. А. Социальные ориентиры молодежи: тенденции, проблемы, перспективы / О. А. Раковская. – М.: Наука, 1993. – 183 с.
45. Реан А. А. Социализация личности / А. А. Реан // Хрестоматия: Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб. : Питер, 2000. – 544 с.
46. Самыгин С.И. Педагогика и психология высшей школы. Учебное пособие для вузов / С.И. Самыгин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 544 с.
47. Сохань Л. В. Соціальна компетентність особистості / Л. В. Сохань, І. Г. Сохань. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
48. Степанов С. В. Университет – среда социализации молодежи / С. В. Степанов // Высшее образование в России. – 2006. – №10. – С. 97 – 99.
49. Табачковський В. Г. Формування світоглядної культури студентської молоді / В. Г. Табачковський. – К. : Наукова думка, 1992. – 312 с.

50. Ташенко А. К. Форми соціалізації молоді в умовах перехідного суспільства / А. К. Ташенко // Інформоенергетичні технології адаптаційних процесів життєдіяльності на початку III-го тисячоліття : зб. наук. пр. – К. : Вища освіта, 2001. – Вип. 1. – С. 269 – 273.
51. Фельдштейн Д. И. Социальное развитие в пространстве-времени детства / Д. И. Фельдштейн. – М. : Сфера, 1997. – 322 с.
52. Чупров В. И. Молодежь в обществе риска / В.И. Чупров, Ю.А. Зубок, К. Уильямс. – М. : Наука, 2003. – 230 с.
53. Шевандрин Н. И. Социальная психология в образовании / Н. И. Шевандрин. – М. : Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 1995. – 339 с.
54. Ядов В. А. Социальные и социально-психологические механизмы формирования социальной идентичности личности / В. А. Ядов. – М. : Мир России, 1995. – 282 с.
55. Brookhart Susan Educational Assessment of Students / S. Brookhart. – Richmond: Prentice Hall, 2007 – 548 p. – Режим доступу: <https://www.biblio.com/location=/review.php?work=36229148>. – Назва з екрана.
56. Felice Lisa The Impact of Communication Predispositions on Perceptions of Socialization / L. Felice. – Kent : Kent State University, 1992. – 158 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scholar.princeton.edu/sites/default/files/talim/files/racial_priming_revived.pdf. – Назва з екрану.
57. Felice Lisa Psychosocial development and socialization / L. Felice. – Kent : Kent State University, 1994. – 180 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scholar.princeton.edu/sites/default/files/talim/files/psychosoc_dev_soc.pdf. – Назва з екрану.
58. Hovey J. Psychosocial predictors of depression among students // Psychological Reports. 2000. Vol. 86. P. 1237–1240 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ncfhp.org/pdf/leavinghome.pdf>. – Назва з екрану.

59. Linden Ronald H. Norms and nannies: the impact in college social system / Ronald Haly Linden. – Lanham : Rowman & Littlefield, 2002. – 404 p. – Режим доступу : <https://rowman.com/isbn/0742516032>. – Назва з екрану.